

РОЗДІЛ III

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ЗАПРОВАДЖЕННЯ КОМПЕТЕНТІСНОГО ПІДХОДУ У ПІДГОТОВКУ ПЕДАГОГІВ

УДК 337/378: 371.1 (73; 71; 410)

АВШЕНЮК Н. М.

м. Київ, Україна

ГЛОБАЛЬНИЙ КОМПОНЕНТ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ВЧИТЕЛІВ У США, КАНАДІ, ВЕЛИКІЙ БРИТАНІЇ

Стаття присвячена визначенню сутності глобальної освіти, що є невід'ємним компонентом професійної підготовки сучасного вчителя як суб'єкта міжнародної освітньої реальності. На основі аналізу документів міжнародних організацій та національних ініціатив охарактеризовано концепцію глобальної освіти, розкрито тривимірний характер глобальної компетентності вчителя.

Ключові слова: глобалізація, глобальна освіта, глобальна компетентність учителя.

Постановка проблеми в загальному вигляді. Інтенсифікація багатовекторного співробітництва між країнами перетворила світ, в якому ми живемо, на глобалізовану систему. У цій системі всесвітнє поширення економічних, геополітичних, соціальних відносин, сучасних комунікацій і технологій спричиняє швидкий обмін інформацією, а відносно вільне пересування людей і товарів призводить до взаємозалежності світу. Глобалізація, як будь-яке комплексне явище, характеризується амбівалентністю свого впливу, тобто має позитивні та негативні наслідки. До позитивних наслідків прийнято відносити розширення людського світогляду, доступ до знань і науково-технологічних розробок,

утвердження мультикультуралізму та міжкультурної комунікації, збільшення можливостей соціального й індивідуального розвитку, а також обміну ідеями й ініціювання спільних дій щодо вирішення загальнопланетарних проблем. Негативний вплив виявляється здебільше у соціальній, економічній та екологічній сферах, а саме: поглиблення прірви між розвиненими країнами та тими, що розвиваються, між привілейованими та маргінальними групами населення; зниження стандартів життя, посилення бідності та захворювання на соціальні хвороби; підвищення рівня вимушеної міграції, експлуатації незахищених соціальних груп, расизму й ксенофобії; загрозливе зростання індивідуалізму.

Глобальна освіта – є тим новим підходом, в межах якого американські, канадські й британські педагоги намагаються знайти шляхи подолання цих проблем, оскільки вона допомагає індивіду усвідомити їх значимість через оволодіння знаннями й уміннями, формування цінностей глобального громадянства і відповідального ставлення до глобальних проблем. Маємо сподівання, що науковий доробок зарубіжних учених стане у нагоді вітчизняним освітянам у розробці навчально-методичного забезпечення програм професійної підготовки вчителів в Україні. А відтак, *метою статті* є визначення сутності глобальної освіти й характеристика глобальної компетентності вчителя.

Аналіз досліджень за проблемою. З огляду на зазначене, провідні науковці США, Канади, країн ЄС вважають глобальну освіту не просто необхідністю, а етичним викликом сьогодення, розглядаючи її як міжнародний вимір сучасної методики навчання і викладання у межах формальної й неформальної освіти, котра має на меті поглибити розуміння наявних проблем людства, їх вплив на локальному та глобальному рівнях. Головну місію освіти вони вбачають у наданні допомоги людям як активним громадянам глобальної спільноти щодо визначення своєї ролі у колективній та індивідуальній відповідальності за встановлення соціальної й економічної справедливості для всіх, а також за захист і збереження Земної екосистеми. Саме глобальна освіта, на їх думку, і є педагогічною концепцією, що лежить в основі цієї місії [3, с. 16-17].

Усвідомленому сприйняттю глобальних змін, а також необхідності міжнародного співробітництва задля сталого й безпечного розвитку світу сприяють різноманітні конвенції, декларації та кампанії, ініційовані міжнародними організаціями і громадськими асоціаціями розвитку громадянського суспільства. Одним із результатів їх діяльності стало обґрунтування поняття «глобальна освіта». Витоки трактування цього явища знаходимо у документах міжнародних організацій, датованих другою половиною ХХ ст. – початком ХХІ ст., а саме: 1) 26 Стаття Всесвітньої Декларації про права людини ООН (1948 р.); 2) Рекомендації ЮНЕСКО щодо освіти заради міжнародного порозуміння, співпраці й миру, забезпечення прав людини й фундаментальних прав свободи (1974 р.); 3) 36 Розділ Рекомендації ООН щодо сприяння освіті, публічній поінформованості й підготовці у сфері захисту й розвитку довкілля (1992 р.); 4) Декларація та План дій ЮНЕСКО щодо освіти заради миру, демократії та дотримання прав людини (1995 р.)

5) Резолюція Генеральної Асамблеї ООН «Цілі тисячоліття» (2000 р.).

Необхідно наголосити, що усі зазначені документи певною мірою формували концепцію глобальної освіти, котра знайшла своє повне відображення у «Маастрихтській Декларації про глобальну освіту» (2002 р.). У ній, зокрема, зазначається, що глобальна освіта спрямована на усвідомлення громадянами реалій глобалізованого світу та розвиток його як суспільства справедливості й рівноправ'я для всіх. Глобальна освіта є міждисциплінарним явищем, об'єднуючи підходи 1) розвивального навчання; 2) правового й пацифістського виховання; 3) конфліктології; 4) полікультурної, громадянської й екологічної освіти [2, с. 147 – 152].

Виклад основного матеріалу. Глобальна освіта вважається могутнім засобом впливу на особистість через поєднання загальнолюдських проблем із місцевим матеріалом, який підносить їх значущість для учнів і студентів. В основі глобального виховання лежить необхідність розуміти, усвідомлювати й звертатись до загальних проблем, що непокоять світову спільноту. Унікальна роль учителя при цьому полягає у визначенні, як і коли вихованці починають зазнавати впливу диверсифікованого суспільства, тобто педагог допомагає учням розвивати відносини, що готуватимуть їх до гармонійного співіснування в умовах соціокультурної різноманітності [1, с. 5]. А відтак, приходимо до розуміння, що соціальна складова професійної діяльності вчителя, у сучасних умовах набуває все більшої ваги. На перший план виступають питання відповідності професійно-педагогічної підготовки вчителя соціокультурним особливостям громади й стратегії цілеспрямованого формування глобальної компетентності майбутнього вчителя впродовж його професійної підготовки та подальшого розвитку.

Науковці й педагоги-практики зауважують, що основною метою глобальної освіти учителя є розвиток так званої «глобальної компетентності», котра уособлює знання про складну природу світу, уміння інтегрувати на міждисциплінарному рівні шляхи вирішення глобальних проблем. Глобальна компетентність також вміщує морально-етичний компонент, що уможливорює мирне, поважливе й продуктивне співробітництво з представниками диверсифікованого суспільства з різних географічних регіонів. Так, глобальна компетентність, за американським ученим Фернандо Раймерзом, має тривимірну структуру взаємопов'язаних складових, а саме:

Етичний вимір – позитивне ставлення до культурної різноманітності та визнання глобаль-

них загальнолюдських цінностей, що поважають відмінність і несхожість. Це вимагає усвідомлення власної ідентичності та само-ідентифікації, а також емпатії по відношенню до інших особистостей з різною ідентичністю; розуміння відмінності цивілізаційних потоків і здатність убачати у цих відмінностях можливості для конструктивної взаємодії між учнями та педагогами-колегами; переконання у рівності можливостей і прав усіх особистостей та відповідну діяльність щодо захисту цих прав.

Діяльнісний вимір – уміння здійснювати комунікацію основними мовами, що поширені у країні проживання.

Академічний вимір – ґрунтовні знання з всесвітньої історії та географії, усвідомлення міждисциплінарного характеру універсальних проблем людства щодо збереження здоров'я, кліматичних змін, економічних коливань та розуміння сутності процесу глобалізації, а також здатність до критичного й креативного осмислення комплексності сучасних глобальних викликів [5, с. 6].

Таким чином, глобальна освіта є багатовимірним явищем, а відтак потребує застосування комплексу спеціальних предметів, під час викладання яких розкривалася б сутність глобалізації, формувалися б уміння використовувати ці знання для вирішення практичних проблем, а також розвивалися б риси характеру, необхідні вчителю для досягнення глобальних етичних цілей. Багатовимірний характер глобальної компетентності допоможуть розкрити такі предмети як всесвітня історія, географія, іноземні мови, культурологія, соціологія, критичне читання. Великого значення при цьому набуває опанування основ наукових досліджень та здійснення наукових проектів, що віддзеркалює транснаціональну природу наукових відкриттів людства. Ключовим у розвитку глобальної компетентності є заохочення студентів – майбутніх учителів до участі у міжнародній освітній діяльності, котра у реальному часі сформує відповідні уміння й навички, яких неможливо набути, сидячи за підручниками.

З огляду на тривимірний характер глобальної компетентності, зацентруємо на тому, що розвиток кожного з вимірів може посилювати один одного. На приклад, навчання читанню іноземною мовою сприяє аналізу іншомовних текстів, а відтак відкриває доступ до знань про певну культуру та суспільство, що у свою чергу, посилює позитивне ставлення до глобальних проблем. З іншого боку, ці виміри представляють цілком самостійні галузі знань, тому мо-

жуть плануватися у курикулумі й викладатися окремо один від одного.

Викладачі американських університетів Ф. Раймерз, Дж. Коен, М.Мелін переконані, що етичний вимір, включаючи цінності, ставлення й уміння, що відображають відкритість, зацікавлення й позитивне сприйняття варіативності вираження людської культури, являє собою міжнародно – й глобально визнану рамку загальнолюдських цінностей. У своїй найпростішій формі вони проявляються у толерантному ставленні до культурної різноманітності. Вищий рівень їх розвитку передбачає визнання несхожості у крос-культурному контексті; культурну мобільність і адаптивність, що необхідні для розвитку емпатії, довіри та ефективних міжособистісних стосунків у диверсифікованому суспільстві.

Другим виміром глобальної компетентності є володіння іноземними мовами, що дозволяє здійснювати групову та індивідуальну комунікацію різними формами мовлення з носіями інших мов. Найефективнішим ресурсом для розвитку іншомовної комунікативної компетентності визнано, передусім, спілкування з кваліфікованими викладачами у навчальному процесі університету або з автентичними носіями мови, що вивчається, під час закордонного стажування, дистанційного чи транскордонного навчання в університетах – партнерах.

Академічний вимір глобальної компетентності передбачає оволодіння знаннями різних соціально-гуманітарних галузей наук з порівняльної точки зору, зокрема: порівняльної і всесвітньої історії, історії культури, антропології, політології, міжнародної економіки, зарубіжної літератури, а також уміннями системного мислення для комплексного вирішення глобальних проблем [5, с.11].

Експерти наголошують, що відповідні знання й уміння мають формуватися за допомогою міждисциплінарного підходу, котрий розглядається як нова методологія розвитку курикулумів вищих навчальних закладів у розвинених країнах, осіб США й Канаді. Міждисциплінарність, при цьому, може реалізовуватися як шляхом інтеграції нового змісту та форм навчання у наявні програми, так і шляхом впровадження нових навчальних предметів [4, с. 319]. Важливого значення також набувають екстра-курикулярні форми інтернаціонального навчання, зокрема організація й проведення відеоконференцій зі студентами іноземних університетів; навчальних туристичних поїздок у межах діяльності «літніх університетів»; спільних семі-

нарів на основі соціального партнерства з музеями, бібліотеками, видавництвами, медіа-провайдерами тощо. Зазначені спільні проекти допоможуть студентам усвідомити масштабність і різноплановість багатьох транснаціональних проблем, а також розвинути здатність перспективного бачення щодо вирішення цих проблем з урахуванням національних особливостей розвитку певного соціуму.

Висновки. Підсумовуючи викладений матеріал, маємо зауважити, що глобальна освіта є процесом індивідуального й колективного розвитку, що призводить до трансформації та само-трансформації. Це перманентна соціалізація, під час якої набуття індивідом діяльнісних та емоційних компетенцій для аналізу оточуючої дійсності й критичного мислення сприяє його становленню як активного соціального громадянина. Саме у представленому контексті актуалізується соціалізуюча функція освіти, котра має сприяти неупередженій поінформованості учнів і студентів про реальний стан справ у світовому контексті. Очевидно, що організація креативної та раціональної дискусії про альтернативні підходи до майбутнього розвитку світу потребує нових методів формування курікулуму, що відповідає сучасним національним ініціативам у багатьох країнах щодо інноваційного конструювання навчальних планів і програм з урахуванням принципів гнучкості, відкритої перспективи, оновлення змісту та застосування інтерактивних методів навчання.

Отже, глобальну освіту можна охарактеризувати як педагогічну перспективу у майбутньому розвитку освіти в цілому, адже для забезпечен-

ня успішного життя у глобалізованому взаємопов'язаному світі освіта має допомогти сучасній людині усвідомити свою роль у ньому, зрозуміти комплексність взаємозв'язків загальних соціальних, екологічних, політичних й економічних проблем людства, генерувати нові теоретичні підходи й практико-технологічні шляхи їх вирішення, навчитися конструктивному діалогу на локальному, регіональному, міжнародному рівнях. Водночас, сприйняття концепції глобальної освіти не позбавлено критичних зауважень і сумнівів, що насамперед пов'язано з різним розумінням сутності освіти, її місії, а також явища глобалізації.

Література

1. Brown D. Meeting Teachers' Global Education Resource Needs with Strategies and Supports / [D. Brown, D. Prieswerk, M. Sand, I. Stocco, A. Young]. – Ontario. – Ontario Council for International Cooperation, 2005. – 37 p.
2. Global Education in Europe to 2015: Strategy, Policies and Perspectives. Outcomes and Papers of the Europe-wide Global Education Congress at Maastricht, the Netherlands, 15-17 November 2002 / eds. E. O'Loughling, L. Wegimont. – The North-South Centre of the Council of Europe: Lisbon, 2003. – 202 p.
3. Global Education Guidelines: A Handbook for Educators to Understand and Implement Global Education / ed. Miguel Carvalho da Silva. – The North-South Centre of the Council of Europe: Lisbon, 2008. – 87 p.
4. Nordgren Rollin D. Globalization and Education: What We Must Know and Be Like for Success in the Global Village / D. Nordgren Rollin // Phi Delta Kappa. – 2002. – № 84 (4). – P. 318 – 321.
5. Reimers F. Educating for Global Competency/ Fernando Reimers. – in International Perspectives on the Goals of Universal Basic and Secondary Education. – eds. Joel E. Cohen, Martin B. Malin. – Routledge Press, 2008. – P. 5 – 24.

АВШЕНЮК Н. Н.

ГЛОБАЛЬНЫЙ КОМПОНЕНТ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ПОДГОТОВКИ УЧИТЕЛЕЙ В США, КАНАДЕ, ВЕЛИКОБРИТАНИИ

В статье дано определение сущности глобального образования, которая является неотъемлемым компонентом профессиональной подготовки современного учителя как субъекта международной образовательной реальности. На основе анализа документов международных организаций и национальных инициатив охарактеризовано концепцию глобального образования, раскрыто трехмерный характер глобальной компетентности учителя.

Ключевые слова: глобализация, глобальное образование, глобальная компетентность учителя.

AVSHENYUK N. M.

GLOBAL COMPONENT OF TEACHER PROFESSIONAL TRAINING IN THE USA, CANADA, GREAT BRITAIN

The article is devoted to definition of the essence of global, which is a component of professional training of a contemporary teacher as a subject of international education reality. On the basis of analyze of international organizations and national initiatives documents the concept of global education has been characterized, tri-dimension character of teacher global competence have been exposed.

Key words: globalization, global education, global competency of a teacher.